

52256

52253

52253

ॐ स्वरादिनिपातमव्ययं स्वरादयश्चानिपाताश्चेतिसमाहारद्वयः स्वरिति स्वर्गपरलोके च अंतरिति म
 ध्ये प्रातर प्रत्यये पुनर अप्रथमे विशेषे च सन्तर अंतर्धाने स्वराद्याः पंचरेफांताः उच्चैः स महति नीचै
 स अल्पे शाने स क्रियामाद्ये ऋधक सत्ये वियोगशी घुसामीयला च वे छित्यन्ये ऋते वर्जने पुगपदि
 त्येककाले आरात दूरसमीपयोः पृथक् भिन्ने स्वस अतीतेति अयस अनागतेति दिवादिवसे रात्रा विति
 निशि साय मिति निशामुरेव चिर मिति बहुकाले मया क ईयत इमावत्ये जायं वरेवमौने च लप्ती मिति
 मोने वहिस अवस इमोवाद्ये समये तिसमीपे मध्ये च निकषे त्यतिके स्वयमि त्यात्मन्यर्थे दथे तिव्यर्थे नक्त
 मि तिरात्रो नञ् निषेधे हेता विति निमित्ते इहेति प्राकाशे अहेति स्फुटावधारणयोः तत्वातिशययोरित्ये
 वे सामी त्यङ्गुसितयोः वत तेन तुल्यमित्यादि भिर्वि हितो वति प्रत्ययः यस्तूपसर्गाद्वा त्वर्थ इति विहितः
 नेह गृह्यते यद्गृह्यते निवतोपासि सनासनत सनात एतेनित्ये उपधे तिभेदेति रसं तद्धोतिर्यगर्थे परिभवे
 च अंतरे तिमध्ये विनार्थे च अंतरेणेति वर्जने ज्योगितिकालभ्रयस्त्वप्रस्नेशी ध्रुार्थे संप्रत्यर्थे च कमिति
 वारि मर्धनिंदाकरेव शुशंसरे सहसे त्याकस्मिका विमर्शयोः विनेति वर्जने नाने त्यनेक विनार्थयोः स्वस्ती।
 ति मंगलार्थे स्वधापितृदाने अत्ने भ्रषणपर्याप्तिशक्तिवारणनिषेधेषु वयट् वौषट् औषट् एते हवि
 दाने अन्यदित्यन्यार्थे अस्तीति सत्तायां उपांशिव त्यप्रकाशे चारणारहस्ययोः क्षमेति क्षांतो विहाय
 नि वियदर्थे दोषेति राज्ञो मयामि प्येसेतो वितथे मुधेति व्यर्थे पुरेत्य विरते चिरातीते भविष्यदासने
 मिथ्यामि यस् एतोरहः सहाय्ययोः प्रायस इति वाहुल्ये मुहुस इति पुनरर्थे प्रवाहुक मिति समकाले

र्थे च प्रवाहिकेति पाठांतरं आर्यहलमिति वल्कारे शाकटायनस्तु आर्येति प्रतिबंधे हल मिति प्रतिवे
 विवादयोरित्याह श्रीभीष्मा मितियौनः पुन्ये साकं सार्धं एतौ सहार्थं नमस् नतो हिरुक वजने चिक्रिंवा
 भर्त्सनयोः अम् शौ च्योऽत्ये च आम्रं अमीकारे किमेति ड व्ययेति का सप्रत्ययादित्यादि निष्प्रविहित आम्रं प्रत्यया
 सप्रत्यये इत्येके पयाचतरांकारयामास प्रताम ग्लानो प्रशाम समानार्थे प्रताम विस्तारे मामाडु एतौ निवेद्यांशं
 कयोः आकृतिगण इति तेनाप्यपि ज्ञेयाः तथाहि कामं स्वाद्यं दे प्रकाममित्यतिशये भ्रष्ट इति पुनरर्थे सांप्र
 तमितिन्याये परमिति किंत्वर्थे साक्षात् प्रत्यक्षे साचि तिर्यगर्थे सत्य मित्यर्थं गीकारे मंतु आशु एतौ शौ च्यो सं
 वत् वर्थे अवश्यम् निष्प्रये सय दिशौ च्यो बलवदिति शये प्रादुस आविस इति प्रकाशे अनिशानित्यनि
 त्यसदा अजस्रं संततं एते सातत्ये उवेति रात्रौ रोदसी व्यावाय्यवर्थे आमित्यं गीकारे वस्त्रणिच भ्ररिति
 यथि च्यो भव इत्यंतरिक्षे रुटिति रुगिति तरसा इति शौ च्यो सुषु प्रशंसायां दुष्टु निकृष्टे शु पूजायां अद
 आश्रये कु इति कुलिते यदर्थयोः अं नृसेतितत्वशीघ्रार्थयोः मिथु इति ह्यवित्यर्थे भाजक शौ च्यो चिराय।
 चिरात्राय चिरस्य चिरं चिरेण चिरादित्येते चिरार्थकाः अस्तमितिविनाशे आनुबक् आनुष्ये अनुबक्
 अनुमाने अवस शीघ्रसांप्रतिकयोः स्थाने इति युक्ते वर निमी १ दुल्कर्षे सुदि शुक्लपक्षे वदि कल्पपक्षे इ
 त्यादि चेति समुच्चयादिषु वास्याद्विकल्पोपमयोरिवार्थेपिसमुच्चये हेति प्रसिद्धो अहेति पूजायां एवं व्यवधार
 णोऽनवल्कलौ च एवमिति उक्तपरामर्शे नूनमिति निष्प्रयेतर्के च शास्त्रदिति यौनः पुन्ये नित्ये सहार्थे च युग
 पदिति एककाले भयस पुनरर्थे आधिक्ये च कृप दिति प्रप्रेषशंसायां च कृप दिति भूयर्थे प्रशंसायां च ने
 बहुल्य

२ दितिप्रांकायां प्रतिषेधविचारसमुच्चयेषु चेदित्यर्थे चण अयेचेदर्थेणित् समुच्चयादौ त्वननुवंधः क
 वां हंते चिदिति इष्टे प्रश्ने यत्रेत्यनवक्तृत्वात् म गही अयेषु नावकल्पयामिनमर्थयेगर्हे आप्रयेवायत्रभवान्व
 वलंयाजयेत् नहे तिप्रत्यारंभे हेते तिहर्षेविद्यादेअनुकंपायांवाक्यरंभेच माकिः माकी नकि रितित्रयोपि
 वर्जने माडु नजो स्वरादिषुक्तो इहपाठस्तु निपातत्वार्थः तेनान्वयः तत्त्वसिध्यतीति प्रांचः तच्चित्यं फिट्स्वरे
 णापि इष्टे सिद्धेः यदप्याहुः सत्यवचनानामपि अव्ययसंज्ञार्थस्वरादिपाठ इति तदपि चित्यं लक्ष्मीवाचक
 स्यापिमात्रावस्थाव्ययत्वापत्तेः तस्मादुभयत्रपाठे फलं चित्यं यावत्तावदेतौ साकल्यावाद्यमानावधारणे
 यु साकल्ये यावत्कार्यतावत्कृतं अवध्यं यावत्तु तव्यं तावत्तिष्ठ माने यावदतं तावद्भूतं अवधारणे या
 न्मन्त्रं तावत्तु बुद्ध्यानामन्त्रयस्व त्वे विशेषवितर्कयोः हे वितर्के चै इति पाठोत्तरं रे दाने अनादरे च
 रे करोति ददातीत्यर्थः त्वरे किं करिष्यसि ओष्ठट्वोष्ठट् एतौ हविर्दाने स्वाहा देवताभ्या दाने स्वधेति मि
 न्यः ओष्ठडादीनामनेका चामुभयत्रपाठः स्वरभेदार्थः तु मितितुं कारे गुरुतुं कल्पे कल्प तथाहीति निदर्श
 लि ने स्वर्त्वितीति निषेधे वाक्यालंकारे निप्रवयेच किलेति वा तीया मलीके च अथेति मंगलानंतरारंभप्रश्नका
 लं धि कार प्रतिज्ञासमुच्चयेषु अयेस्वरादिरपितेन मंगलवाचकस्य सत्त्वाये व्याव्यपत्वं सिध्यति नया
 च श्रीहर्षः उदस्ये कुं भीरुं शात कुं भजो अतुच्छ चारु त्विषि वेदिकोदरे यथा कुलाचारं मथार्वनी इजापु
 रधि वर्गः स्वपयो वभूवेतोमिति अत्रहि अथ स्वपयो वभूवेत्यस्य मंगलं स्रपने च कारेत्यर्थः निपातस्तु स्वर
 पणेव मंगलमदंगध्वनिवत् सुष्टुस्वरभेदार्थ पाठः सत्यतीते पादपरणे च आदहेत्युपक्रमहि सत्य

ति

नेषु अवदतमिह अनुपसर्गत्वात् अचउपसर्गो न्नइति न भवति अहमिति सुबंतप्रतिरूपकं एतेन गार्थे
मविनीतो वामिति व्याख्यातं युवामित्यर्थे वामित्यव्ययं अस्तीति तिङंतप्रतिरूपकं एवमस्मीत्यहनर्त्त
त्वामस्मिदक्षि आहत्सुवाचेत्यर्थे आसेति वभवेत्यर्थे इत्यादि अइति संबोधने अचिदोपेनिधेये च
आइति वाक्यस्मरणयोः इ सं बो धन जुगुप्साविस्मयेषु ईउ ऊ ए ऐ ओ औ संबोधने यशुसम्यगर्थे यशुमन्य
मानाः शुक्लं शौचं यथा कथाचेत्यनादरे पाटुय्याटु अंगहै हे भोः अये एते संबोधने दोति हिंसा प्रातिलोम्य
पादपरणेषु विद्यु नानार्थे एकयदे इत्यकस्मादित्यर्थे युत् कुत्सायां हेतौ च आत इति इतो पीत्यर्थे आक
तिगण इति तद्यथा यत्तदिति हेतौ आहोस्वित् विकल्पे सीम् सर्वतोभावे कं पादपरणे सक मतिशये
अनुकं वितर्के प्रांवटु अंतःकरणे अभिमुखे च वाव पादपरणे इवार्थे च दिदमेत्यानंदे चड चादु
धियेवाक्के दु मिति भर्त्सने इवेति सादृश्ये आद्यत्वे इतीदानीमित्यर्थे इत्यादि अत्रेदमवधेयस्वरादिचायेराकृति
गणत्वारि विशेष्यपियेषां निपातस्वर इष्टस्ते चादिषु अन्येस्वरादिषु स्वरद्वयभाजस्तु भयत्र बोध्याः यथा उतश
वः स्वरादिषु ईडेजानृतनेरुतेत्यंतोदात्तप्रयोगात् यत्तु उतशब्दस्य स्वरादित्वमुक्ता निपातस्वरमां प्रां कं तां दा
त्तत्वनिपातनमाश्रित्य समादधुस्तद्भसात् स्वरादेरनिपातत्व ए अंतोदात्तनिपातनवैयर्थ्यात् यदपि का
थ ३ शिकायामुक्तं स्वरशानेस अर्त्तं क दिवावधानं क मित्यादयो तां दां ता इति यच्च सनात्तरिरस एव मादप्य
व्युदात्त इति तत्सर्वं प्रामादिकं लक्ष्ये विसंवादान्निर्मलत्वाच्चेति शब्दकोस्तु भेष्यं चितं तद्वित्प्रसर्वविभ
क्तिः सर्वेति वचनत्रयात्तिकेत्यर्थः नेति किंत्वेकवचनमेवोक्त्यद्यत इति भावः तद्वितः किं एकः द्वौ त्रयः अ सर्वे

त्यादिकिं औप गवः कृन्ने जंतः जीवसे इति तु मर्थे से से निति असे त्रत्ययः पिव ध्ये इति ते ने व प्रा ध्ये प्रत्ययः
 पा ध्येति पिवा दे प्रः यत्वाहुः कंतूरि प्रा विति तद् भसात् अव्यय क तो भावे इति सिद्धांतात् अतः ग्रहणमोपदे
 शिकत्व प्रातिपत्यर्थे ते ने ह न आ ध्ये चि कीर्षवे लक्ष्मि ए प्रतिपदोक्त स निपातपरि भाष्याभ्यां सिद्धतयो
 रनित्यत्वज्ञापनायेदं कृतो सुन च सुनः उदे तोरिति उत्पत्तिर्भावात् लक्ष्मि ए स्त्रेण कज्जवदि चरि कृतमि
 जनिभ्यस्तो सुन विसर्ग इति सृष्टिदो क सुन आव ग्रहण मिति तया च वार्तिकं अव्ययादा यो लुक् च नानर्थ
 कं लिङ्गाभावादिति सूत्रस्योक्तिसंभवस्तु स्त्रिया मिति सूत्रे स्त्रीसमानाधिकरणादिति पदं गृहीत्वा बोध्यः
 सचनस्थितः भूतमियं ब्राह्मणीत्यादावति व्याप्तेः अलिङ्गत्वे आद्यवर्णप्रणवविद्यागतप्रकृति विरोधमा
 न्नाक्याह सदप्रामिति लिङ्गकारकेति विभक्तिवचनशब्दोकारकसंख्यापराविति भावः यथा वा चेति
 परिगणनमित्येके अन्ये तु उदाहरणमात्रमित्याहुवगाह इति आदिरेवाकारो लुप्यते नान्त्यः अपि नासाह
 चर्यात् ॥ इत्यव्ययानि ॥ ॐ ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ ॐ ॥ राम ॐ राम ॐ राम ॐ राम ॥ रामराम

52258

